

Яр СЛАВУТИЧ

КОЗАК ТА АМАЗОНКА

(З подорожі по Південній Америці)

СЛАВУТА

ЕДМОНТОН

1973

Канадський козак та аргентинська амазонка беруть шлюб

**Slavuta Publishers, 72 Westbrook Drive
Edmonton, Alberta, Canada**

Телефонує мені Дан Мур, співавтор „Північного сьйва”:

— Яре, новина! Наш меценат одружується. Запрошують на весілля.

— Хто, де, коли?

— Канадський козак бере аргентинську амазонку... Весілля буде другого вересня в Буенос-Айресі.

— Тепер я вже знаю, про кого йде мова. Це, мабуть, п. Маркіян Когут, власник туристичного бюро „Блюр”, 1190 Блюр Вулиця Вест у Торонті, Онтаріо...

— О, ти знаєш напам'ять навіть адреси передплатників альманаху!

— Знаю, Дане. Пан Когут — один із найщедріших меценатів „Північного сьйва”. Це він допоміг видати п'яту книгу альманаху і вже дав на шосту. Таких людей, що підтримують українське слово в Канаді, треба пам'ятати. Хай і читачі знають про них.

— Це правда, погоджуюсь... На жаль, я не можу поїхати на весілля, хоч дуже „мені ся хоче”. Пан Когут — мій названий небіж... Ідь ти, Яре. Ти ж молодший за мене, світ увесь об'їздив, молився квіткам із шінтуйстами в Кіото, з індійськими вогнепоклонниками присідав до вогню, по єгипетських пірамідах лазив...

— Годі, годі вже... „Шляк би тя не попав!” Для мене мандри — як вода для риби! Тим більше, що я ще не бував у Південній Америці.

Сім заштриків — від малярії та всякої іншої холери (коли мав подорож навколо світу, то прийняв аж одинадцять), біганина по пашпорт — і от 15 серпня 1972 р. я вилітаю з Едмонтону. У Торонті, з аеропорту, телефоную до туристичного бюро „Блюр”, 1190 Блюр Вулиця Вест, і від канадського козака дістаю адресу аргентинської амазонки.

— Але ви там, пане професоре, тее то як його не відбивайте дівчини, — додає жартуючи п. Маркіян, — незабаром я сам буду в Буенос-Айресі.

Я заспокоюю, мовляв, уже виріс із того віку. Ще два телефони з Нью-Йорку — до проф. П. Ковалева, що переглядає мої переклади філософських творів Г. Сковороди (над яким я печусь на пательні вже третій рік), і до п. Ярослава Пастушенка, що обіцяє видати звукозаписи мого нового (шостого) підручника, „Нормативної української граматики”, — і я вилітаю на південь.

БРАЗИЛІЯ

16 серпня, вранці, прокидаюсь у літаку — і відразу ж до вікна. Який чудовий ранок! (Майже з „Оклагоми”!). Дивлюся вниз — і німію. Під мною, скільки зором сягнути, розляглась наймогутніша ріка світу, Амазонка. Чотири тисячі миль (шість тисяч кілометрів)

довжини. Повновода, синьо-зеленава серед суцільних джунглів, вона охопила своїми багатьма притоками, ніби раменами, всю Бразилію, і маєстатично впадає на сході в Атлантийський океан.

Ледве встиг я поснідати, напитись кави й посмакувати тропічною садовиною, як літак уже йде на приземлення в Ріо-де-Жанейро. Устигаю зазриміти через вікно, як статуя Христа з розкритими руками гостинно приймає і наш літак, і кожен корабель, що прямує до міста в затоку.

Навчений мандрівничим досвідом, я миттю збираю адреси: туристичного бюро, музеїв, старовинних церков, університетів, бібліотек, театрів... Звичайно з цього починаються мої відвідини кожного міста, куди я вперше прибуваю.

Прямо з лімузини поринаю в гущу головної артерії міста — Ріо Бранко, що стає на якийсь час моєю бранкою. Залишивши речі в готелі, оглядаю центр, музеї, католицьку катедру, міську бібліотеку і пару давніх капел — яке чудове барокко у Мостейро де Сан Бенто! В інтер'єрі з колон стікає золото — краплі, струмки, ріки...

Аж надвечір попадаю на адресу проф. Віри Селянської. Привіти з Канади, розмови про двотомну антологію української літератури в португальському перекладі, що лежить на столі в коректурних гранках, телефон до проф. Зайцева, а тим часом уже й лоскоче ніздрі пахіт свіжого борщу. Які смачні наддніпрянські борщі (не дармувала в Києві!) готує ця привітна, ласкава поетка, дарма що з таким хижим псевдонімом Вовк, ця перекладачка української прози й поезії на португальську мову, ця професорка порівняльної літератури. Майже такі ж добрі, як із рук моєї Дружини. Невисокого зросту, ця людина провадить велику місійну працю, гадаю, найбільшу українську працю на всю Південну Америку. Бразилійський читач має вже п'ять книжок пера цієї невтомної популяризаторки нашого письменства. Одна з них щойно вийшла в світ другим виданням.

Ріо-де-Жанейро — найкраще місто в світі після Києва. Це твердить той, хто побачив усі материки і майже всі найбільші міста земної кулі, за винятком Пекіну й Шанхаю (наступна подорож постелиться до них). Коли дивитись на Ріо-де-Жанейро з Корковадо, від велетенської статуї Христа з розкритими руками, захват перетинає подих — такі гарні тут краєвиди. Хмаросяги злітають у небо. Зелений беріг зустрічається з блакитною водою, а між ними — жовта смуга пляжів, що манить кожного туриста. Поряд височать гори, за якими починаються й джунглі. Мене й туди понесло. Навіть маленького пітона бачив, щоправда здалеку, бо таксівар не с хотів пробиратися далі по ґрунтовій необ'їждженій дорозі.

Сан Павло, найбільше місто Бразилії, не має того чару, що Ріо. Тут, в індустрійних нетрях живе багато українських поселенців, а ще більше їх у Куритибі й Прудентополі (між іншим, дехто неправильно пише „Курітіба” та „Аргентіна” — за російською мовою і радянським правописом, а власне треба писати „Куритиба” та „Аргентина”. Адже не кажемо „Амеріка” чи „Паріж” і „дiректор”, як вимовляють росіяни, бо українська ортоепія радить нам тут уживати И).

Не обійшлося й без літературних вечорів — мав їх у Сан Павло й Куритибі. 25 серпня був присутнім на великому фестивалі українського фольклору, що його щороку влаштовують місцеві українці — 1972 року під проводом п. Ю. Бузького. Хлопці й дівчата скачуть не гірше від едмонтонської „Шумки” та й співають не погано. Брало участь на сцені коло 250 осіб. Відвідав також бразилійську поетку Гелену Колодій, дочку українського поселенця. У своїй творчості вона торкається української тематики. Обмінялися книжками. Домовився з п. М. Матиським, головою Осередку Українознавства, що він пристосує мій англomовний підручник української мови до навчання бразилійців.

Одного дня поїхав я автобусом у глибину країни, до Прудентополя, щоб відвідати велику українську книгозбірню отців василіян, де вже побував проф. Я. Рудницький (того не доженеш!). Я був мило вражений приємною несподіванкою — на автобусній станції чекали на мене письменник Володар Буженко (він же о. В. Зінько, редактор часопису „Праця”) та о. В. Бурко, що й привезли мене до найбільшого в Прудентополі будинку — семінарії Сан Хозе. Дуже передбачливо було з їхнього боку, бо автобусна зупинка знаходиться при головній дорозі, в лісу, звідки треба йти ще яких три кілометри до центру міста.

Отці василіяни провадять тут велику освітню працю серед наших поселенців — куди більшу й кращу, ніж це роблять їхні побратими в Канаді та інших країнах. Школи, які я оглядав, справляють гарне враження. Подарував їм кілька примірників свого початкового підручника української мови. Письменника В. Буженка, автора повісти „На степу червоної землі”, можна назвати „бразилійським Киріяком” за те, що він правдиво показав наших хліборобів у Південній Америці.

Українські поселенці в Парані зберігають рідну мову, мабуть, краще, ніж наші люди в Канаді, але живуть дуже бідно. У серпні там була ще зима. Признаюся, без плаща я трохи мерзнув, а в той же час селяни босими ногами місили червону багнюку глухих шляхів, ідучи з Прудентополя додому, до вбогих хат під стріхами. Наше авто аж ревла, перескакуючи глибокі калабані. З великою любов'ю показував мені о. В. Бурко новозбудовану церкву, в лісу на горбі, за яких 15 кілометрів від Прудентополя. Церква зовні справді гарна,

але всередині дуже примітивно розмальована якимось німцем-штукарем, що нічого не тямить в оформленні українських храмів. Мимоволі я думав про С. Гординського й М. Дмитренка, чи едмонтонського В. Доброліжа, які надали б цій будові рідного духу.

В Куритибі живе немало з новоприбулої іміграції. Бачив я ред. О. Ващенко, проф. В. Кавалерідзе з його милою Дружиною, любителькою української книги, полковника А. Долуда, п. Борушенка, якого дочка Оксана саме здобувала докторат (по-амазонському!) в Українському Вільному Університеті в Мюнхені. Пам'ятник Т. Шевченкові не зробив на мене доброго враження. Хочеться вірити, що наступні покоління паранських українців заступлять його справжнім мистецьким твором. Прикрою дисгармонією разить куритибський Шевченко в порівнянні з п'ятьма іншими Шевченками в Новому Світі.

Зате в українському осередку життя йде жваво. Моторна п. Євгенія Мазепа, якій я ще раніше посилав книжки, в т.ч. й куплені та подаровані 80-річним пенсіонером Олександром Маяровським з Едмонтону, отже, пані Мазепа навіть із дитиною на руках працює, секретарює, веде переписку з усім білим світом. Є тут і українська бара, подібна до нью-йоркської, якою я, правду кажучи, мало користувався і цим накликав на себе гнів полтавських земляків, куритибських мочемордів, що називають себе „львівськими батярами”. Соборність на практиці!

Пощастило мені відвідати, поза міською книгозбірнею, де є також українські видання, дуже цінну виставку, влаштовану п. Миколою Гецом. Тут були зібрані перші українські часописи у Бразилії а серед них — „Зоря”, „Прапор”, „Праця”, „Український хлібороб”, „Місіонар”. Зі зворушенням оглянув я примірник рукописного часопису „Україна” — з тих часів, коли наші поселенці не мали поліграфічних засобів. Цікаво було переглядати різні пожовклі від часу документи, довідкові видання, полеміки П. Карманського з отцями василіянами (здається, мав рацію перший, а не другі) і навіть великий портрет і вірші Осипа Стефановича (Шпитка), що помер 1942 р. і похований у Куритибі. Сучасник молодомузівців, він забрів у Парану й написав тут кілька цікавих поезій, навіть видав якусь книжку португальською мовою в Ріо-де-Жанейро, 1930 р., що в перекладі значить „На могилі життя”. На жаль, йому не пощастило випустити в світ бодай маленької збірки українських віршів. А був це поет, поза всяким сумнівом, талановитий. Наводжу уривок із вірша „Піньор” (переписано з рукопису автора):

Сиджу на вітром зваленим піньорі . . .
А він, мов парубоча дужа стать,
що, прогулявши ніч, під ранні зорі
вернув, щоб тілу супочинок дати . . .

Такий здоров! Здаєсь, живе і диха,
ї лиш діткнись — він встане знов гуляти;
мов сниться йому любки мова тиха,
яку гильками хоче обіймати...
І хтіло б ся збудить його й сказати:
— Гей, велетню! Протри заспані очі!
Ще ж прямо гріх ось так тобі лежати,
Ще й в чарі ясної, літної ночі.

Гуарапуава, 1914.

Додати б трохи праці, шліфування, — і це були б добрі вірші. Кажуть, що богемське життя Шпитка не сприяло його вдосконаленню. Усе ж таки, треба конче зібрати його поетичні твори й видати збіркою — мабуть, набереться на тоненьку.

Дуже кмітливий п. Гец виставив також чужомовну мазепіану — вірш „Мазепа” Раймунда Корреї (1859-1911) та вірш „Буря”, присвячений гетьманові, Антонія Гонзалеса Діаса (1823-1864). Добре було б, якби перекласти їх українською мовою. А може такі переклади вже існують?

Бразилійський пейзаж зачарував мене шпильковим деревом „пінейро” (дехто з українців називає „піньор”). Коли повертався я з Прудентополя, в авті вчительки п. Надії Шульги, вона зробила мені цікаву лекцію про це гарне дерево, плід якого, виявляється, можна навіть їсти. Вона ж передала щирий привіт п. І. Павликовській, яку тут згадують, а одночасно й дякують українцям у Канаді та Америці за матеріальну допомогу взуттям, одягом і т.п. Кожна пара черевиків, кожна суконка, кожна сорочка, як і українська книжка, — тут бажана допомога.

Повертаючись автобусом із Понти Гросси до Куритиби, я навмисне сів у холодку, з північного боку, щоб, мовляв, не обсмалило мене сонце. Я й забув, що воно гріє там не з півдня, як у нас, а з півночі. Саме починалась весна (наприкінці серпня), і я, сидячи біля вікна, не на жарт попик собі щоки.

Серед українських храмів, які я оглядав у супроводі проф. Ф. Великохатька, відомого рибознавця, припала мені до вподоби православна Церква Св. Володимира в Куритибі, що її проектував і збудував 1953 р. Михайло Нечитайло — в стилі київської архітектури козацької доби. Править у ній о. Володимир Гай, старий імігрант, що жив на Далекому Сході. До речі, він гарно говорить українською мовою, зберігаючи херсонські особливості, в яких минула його юність.

АРГЕНТИНА

Антична легенда повідає, що на півдні доісторичної України жили колись близько Дніпра, чи пак Бористену, войовничі амазонки, одногруді жінки (праву грудь, щоб не заважала орудувати шаблею, вони випікали ще

в дитинстві). Чоловікам дозволено було наближатись до цього хороброго племені лише раз на рік — тоді, коли цвіла бузина, коли в жіночому тілі нуртувала весняна млюсть... Існує також новітній додаток до давнього переказу (правдивість додатку, щоправда, заперечують історики): не захотівши піддатися чоловікам, яких наплодилося до біса, незалежні жінки, вже в історичну добу, відбивши човни у греків чи фінікійців (Лев Орлигора знає більше про ті події), помандрували за океан і поселилися там ще до прибуття Колюмба. Казка казкою, але нібито їхнім іменем названо найбільшу ріку в світі — Амазонку. Точніше про це дивись, читачу, у Влеса.

„Еге, — скаже якийсь модерний Грушевський, — брешеш та міру знай”. Хай буде й так, але українських пластунок у Буенос-Айресі, запевняємо, справді можна назвати амазонками, нащадками тих одногрудих, хоч у них не по одному, а по два — такі симпатичні горбки — спереду. Відважні, патріотичні, україномовні, а серед них і панна Тетяна (інші, зідхаючи, називають її Танею, Танусею, Танусенятком, Танусеняточком і т.п. (див. про це більше в поезії Василечка Бароньки). Отже, Таня Ямнюк — це дочка наддністрянця і наддніпрянки (сказано, амазонка!)

Жарти жартами, але наші українські дівчата, успадкувавши амазонську кров (В. Чапленко запевняє, що адигейську), завоювали американський материк: Д. Савицька, „Міс Канада”, — всю Північ, панна Метрінко, — „Міс Америка”, — землі Вашингтона, а Норма Дудик, теперішня „Міс Аргентина”, — землі Болівара. Таким чином, українська норма краси і вмілости стає міжнародною, як пані Слава Стецько (не менш від пані Марії Бек) — нормою громадсько-політичною. Нам, чоловікам, немає чого нарікати — ступаймо услід нашим амазонкам! До речі, панна Норма саме відвідує Північну Америку й Канаду — заходами туристичного бюро „Блюр”, 1190 Блюр Вулиця Вест у Торонті... Такий-то він, отой Маркіян!

Як було вже сказано, весілля запланували на друге вересня. Прилетів я до Аргентини на тиждень раніше і зразу ж попав ув обійми милого пана Микольці, як його називає тут увесь український Буенос-Айрес. Студент Микольця, себто пан Микола Лівша (не споріднений із пані Шульгою) — це син тутешнього професора університету. Учиться він старанно і незабаром стане інженером. А покищо свій вільний час, якого в нього небагато, віддає туристам-українцям. Між іншим, п. Микольця уже взявся за пристосування мого початкового підручника української мови до навчання аргентинців. Незалежної вдачі, стоїть він серед амазонок — наче скеля серед загрозливих прибоїв чи пак прихлюпів (як у нашого патріярха Л. Ромена) — і не піддається ніяким чарам, ніякій підступній силі ласкавих обіймів,

зате дуже радо показує туристам-українцям столицю Аргентини, яку він знає не гірше від найскладніших математичних аксіом і теорем. Отож, п. Микольця став моїм досвідченим провідником. Перш за все, ми відвідали пам'ятник Тарасові Шевченкові, визначний твір українського мистецтва, що його вилив у високому надхненні славний канадець Молодожанин, який, до речі, створив бюст М. Лисенка для Ювілейної Авдиторії в Едмонтоні.

Велично стоїть наш Тарас у розлогому парку поблизу Вашингтона, якого він так і не діждався за свого земного життя, але з яким зустрівся в Аргентині. Стоїть не менш велично, ніж у місті Вашингтоні інший твір Молодожанина чи у Вінніпезі Дараганів шедевр, чи в Палермо поблизу Торонта „колективний” Тарас. Може й краще для нас, українців, що аргентинський Шевченко значно ліпший за пам'ятник першому президентові Сполучених Держав (не стейтів!) Америки, що виправився поряд — неоригінальний, майже банальний.

Повертаючись від пам'ятника Шевченкові, ми з п. Микольцем попали під раптовий дощ — і я осоромив козацький рід перед лицем амазонського світу: застудився, навіть охрипнув. Довелось купувати светер (їх у мене вже десяток, бо з кожної подорожі привожу якийсь додому), але від капелюха таки відмовився. Глянув довкола — ніхто не ходить у ньому! А в мене ще є на голові оселедець (за В. Чапленком, адигейський). На щастя, пані Онацька, що доглядає старенького, але ще такі досить дебеленького проф. Онацького, дала мені якихось чудодійних цукорків, чи не з амазонського зілля, і я, прийнявши кілька, незабаром видужав.

Маючи трохи вільного часу, поза оглядинами виставок і музеїв, я відвідав три українські громади в Буенос-Айресі: наддніпрянську, при Церкві Св. Покрови, як мені здалося, на чолі з інж. М. Сліпченком (якому я привіз привіт від проф. Кавалерідзе), „Просвіту” й „Відродження”. Наддніпрянські громадяни дуже втішилися, що „свій прийшов до своїх”, а то, мовляв, „туристи ходять лише до бандерівців і мельниківців”, а до них (гришківців? степаєнківців? — я не розкусив) і не заглянуть. Пан Микольця привіз мене прямо на перекуску, знайшлася чарчина, і ми весело погугорили на актуальні уердепівські теми. Моя теза: бандерівсько-мельниківські події 1940-го року докладно повторилися в УРДП 1970-го року!

Відвідуючи „Відродження”, я був мило вражений Українським Банком. Побачився навіть з архітектором, що плянував цю оригінальну споруду. На жаль, не занотував його прізвища.

Наступного дня я познайомився з п. Мирославом Самоверським, відомим філіятелістом, що має власну крамницю поштових марок (де працює добрий десяток людей — рух неабиякий) і видає чудові каталоги „Сел-

лос посталес”, навіть шевченківські (і то в Парагваї!) та кардинальські марки. Пан Самоверський запросив мене до „Просвіти”, де я зустрівся, серед багатьох інших, із дуже продуктивним видавцем п. Ю. Середяком та з редактором „Українського слова” Гр. Голяном, симпатичною, схильною до дискусій, людиною. Підчас розмови шановний редактор, мабуть, хотів більше довідатись про мої політичні переконання. Справа в тому, що до Аргентини приїжджають різні емісари, пропагуючи ідеї своїх партій. Чи не за такого й мене сприймав мій співрозмовник? Та, з’ясувалося, нелегко було розкувати прибулого пташка: „Полум’яне слово” М. Щербака й В. Жили (до мого 50-річчя) видано 1969-го року нібито в „своєї” друкарні, але ще 1945-го р. прибулець прославляв „двосічний меч в обрамленні Тризуба”, що правда, як символ доби, а в Буенос-Айресі перш за все відвідав наддніпрянське Братство Св. Покрови. Довгенько мацав мене в дискусії шановний співрозмовник, а я навмисне „не піддавався”. Лише за пару днів, побувши на моєму літературному вечорі, шановний редактор проронив (а мені й переказали): „Хоч я й не розібрав, чий він, отой пташок, але знаю тепер одне — добрий українець!”

Для мене це була найкраща, найоб’єктивніша похвала, яку я будь-коли чув. І я глибоко вдячний письменникові Гр. Голянові, авторові двох книжок — „Слово” та „Між двома світами”, — що не посліпає з оцінкою, але відрізує влучно! Користуюсь нагодою і висловлюю подяку за його широкий звіт в „Українському слові” від 17 вересня про мій літературний вечір у столиці Аргентини. До речі, в іншому аргентинському часописі, в „Нашому кличі” за 21 вересня, з’явився не менш правдивий і цікавий відгук на ту ж тему. Треба лише виправити фактичну помилку: захистив я дисертацію про творчість М. Ореста, а не Г. Сковороди.

Оскільки я зайшов у політичні міркування, доведеться зробити, замість ліричного, політичний відступ, щодо поступу, дуже показового для нашого ідеологічно-партійного оточення. Усе своє життя я прагнув бути „добрим українцем”, хоч ніколи ні до якої партії не належав, навіть до гетьманської, якій найбільше симпатизував. А причина була ось у чому.

Більш як двадцять років тому, коли я був ще студентом, один діяч (тепер уже покійник) запропонував мені редакторську працю в журналі „Державницька думка”. Докінчуючи студії, я сидів тоді на дуже маленькій стипендії від Пеннсильванського університету. Доводилося складати центи на трамвайні квитки. І раптом трапилась нагода щось таки заробити. Але підчас ділової розмови мені ясно сказано, що нічого не платитимуть. Я вже було погодився з такою долею. Зате в ході дальшої розмови, що мене насторожила, я почув буквально таке:

— У майбутньому обіцяємо вам, пане докторе, повернути одне село... Правда, всіх чотирьох, що заснував ваш предок на Наддніпрянщині і що належать вам, як законна спадщина, ми не зможемо віддати... Ви повинні розуміти нас і йти в ногу з часом. Тепер не те, що колись бувало. Усе ж таки одне з чотирьох сіл, зокрема Жуки, що належали полтавському полковникові Хведору Жученкові, Вашому предкові, обіцяємо повернути... —

Приголомшений, я жажнувся від цієї обіцянки. „Повернути село”? У двадцятому сторіччі??? Та, не подавши виду, як то кажуть, і вусом не моргнувши, я категорично заявив:

— Одного села не приймаю. Або всі чотири, або жодного — і я не стану вашим редактором...

— Та що з вами, пане докторе?

— Те, що чуєте! Ще й Жуків, що на Покутті, в додачу! То діло мого предка також!

Так ми й не добили „торгу”, і я відтоді, ніби прозрівши, наче усвідомивши простір і час, занехав намір пристати до гетьманської організації (якій дуже симпатизував!) чи до будь-якої іншої політичної партії. Чи не всі вони більшою або меншою мірою відірвані від життя? А все таки трохи жаль. Я ж не проти булави... у моїй правиці! Хіба не гетьманський звичай? Хто, хто — а козаки шанували булаву!

Після цього відступу знову повертаймось до теми. Кожне весілля в Аргентині починається не вранці, як у нас, на північній півкулі, а ввечері, після шостої години. Отож ми й вирушили в дорогу до родини Ямнюків, коли вже стемніло. Наш молодий, п. Маркіян, свіжоголений, темноокий, невисокого зросту, кремезний, у новому темному костюмі. Та найважливіше те, що він повністю панує над собою і не хвилюється, як батьки молододі.

Народився п. Маркіян 1926 р. Його батько був поручником у січових стрільців. Підчас війни, коли цвіт української молоді йшов до УПА, юнак Маркіян несподівано попав у концтабір, звідки був єдиний позитивний вихід — до дивізії „Галичина”. Під ненависним німецьким мундиром билося в нього щире українське серце.

Після війни, приїхавши 1950 р. до Канади, п. Маркіян перепробував кілька робіт. Доїв корів на фермі, пив багато молока, але ні трохи не побілів — залишився чорнявим краснем, був водієм авта, вчився в інженерній школі. 1959 р. почав працювати в „Блурі”, 1190 Блур Вулиця Вест у Торонті, що його й відкупив 1965 р. Так постало перше українське туристичне бюро в Канаді.

Багато причинився п. Маркіян до того, що канадські українці побували на відкритті трьох пам’яток Т. Шевченкові: у Вінніпезі 1961 р., у Вашингтоні 1964 р.

Поведи мене в світ, де пестливий вітрець
Розвіває тужливе зідхання,
Лопотінням крилець
У святині сердець
Промовляє молитву кохання. 8 липня 1972 р.

Твір едмонтонця Дана Мура (якого інший вірш, „Дух України”, вміщений у четвертій книзі „Північного сьйва”, ходить поза залізною заслоною від рук до рук у багатьох списках), присутні гості нагородили бурхливими оплесками. Оскільки багато аргентинських гостей хотіло більше дізнатися про славний у Канаді „Блюр”, 1190 Блюр Вулиця Вест у Торонті, я вирішив прочитати один уривок із дуже багатьох рекламних віршів, що їх залюбки друкують канадські українські часописи:

Лік туристам — тура!
Якщо в серці рана,
Йди на Блюр до „Блюра”,
Друга Маркіяна . . .
Там Когут усім догодить
Мудро, певно, сміло:
Літ дванадцять перевозить —
Знає мандрів діло!

Пан Леонід Філь, який щойно повернувся з відзначення 75-річчя українського поселення в Аргентині, що відбулося в Місіонесі, прочитав уривки з багатьох привітів, що наспіли з усього білого світу, в якому „Блюр” стає широко відомий.

Маркіянова мати, поздоровляючи сина й невістку, пише зі Львова: „Нехай жодна буря не буде в силі похитнути Ваш сімейний човен і жодна хмарина не затьмарить блакиті Вашого життя. Ваша мати Ева”.

Сестра Ольга, що тепер у Львові, поздоровляючи брата й братову, закінчує своє привітання віршами:

Хай ся ляє й виливає
Щастя через край!
Будьте вірні та щасливі,
Як карпатський водограй!

Наспіли привіти для молодих від православного архієпископа Іова з Бразилії, від п. Йосифа Демчука з Чехії та (по-словацькому) від родини Корчакових у Словаччині. А киянин Михайло Головащенко, добрий знайомий п. Маркіяна, побажав молодій парі „вічної любови, міцної дружби і всіляких земних благ”.

Цікавий лист адресовано п. Тані від Маркіянової сестри Ольги, що не могла приїхати з України на це весілля: „Моя улюблена, маленька сестричко, я тут (позначено в листі, де саме — Я.С.) цьомкнула, тож цьомкни й ти . . .” А до брата: „Я перекинуся в муху і буду присутня, так що будь обережний, не вбивай мухи, що літає тебе близько тебе”.

Інша листівка, де зображено пам'ятник Т. Шевченкові в Каневі, має на собі такий скоропис: „Благословляю Вас! Т. Шевченко”. Прийшла вона з України багатьма дорогами.

Пані Маруся, Ольжина дочка, шле дядькові Маркіянові привіт з України й бажає, щоб ніколи не вичерпувались „медові запаси здоров'я й любови”. А її чоловік додає козацьке побажання „Будьмо!”

Гарно поздоровила молодих також 95-річна пані Павлина Мурилка, яку відвідав п. Когут в Україні. Були ще привіти від Дана Мура з Едмонтону, від п. В. Рибака з Німеччини, від п. Наталі Яблонської з Торонта... На жаль, усі поздоровлення годі перелічити — було їх дуже багато.

Пан Л. Філь, що читав привіти й поздоровлення, має гарний тембр голосу, чітку вимову; сказав кілька речень також по-еспанському — для чужинецьких гостей. Недарма працює він диктором на радіостанції. Під час весілля оркестра грала віденські мелодії, потому почалися й танці, що тривали до ранку.

Коли повертався я з весілля до свого готелю поряд, наді мною ще саяв у небі Південний Хрест Cruz del sur (по-аргентинському), Cruzeiro do sul (по-бразилійському). Не було нашого Чумацького Шляху, ні Волосожару, ані Великого Воза з Полярною Зіркою. Констеляція зір була зовсім інша, не така, як над північною півкулею, де все „навпаче” (Яр Рудницький). Згори віяло на мене астральною чужиною. Та я потішав себе тим, що Канадська Січ, куди пускають уже й жінок, збагачується на одну войовничу амазонку, добру українку. Слава й честь батькам і матерям, що виховують своїх дітей в українському дусі!

МЕКСИКА

По дорозі „додому”, до Канади, я ще заскакував до Ліми й мертвого міста Мачу Пічу в Перу, до Боготи й міста Мехіко. Жодної амазонки, жодного козака! Тож я, після знайомства з інками й ацтеками, постоявши на величній піраміді в честь Сонця, полюбувавшись у книгарнях, як мексиканські читачі часто купують книжки, забрів наступного дня на концерт... Ленінградського „мюзік-фолу”, що саме забивавпамороки мексиканцям. Аж там я зустрів амазонок і козаків, але яких? Я дивувався, чуючи рідну мову з уст кількох виконавців ансамблю. Співак Валентин Баглаєнко, якого чарівний голос полонив мене ще раніше піснею „Летять, ніби чайки”, говорив зі мною поправною українською мовою. До речі, він додав, що вважає себе за цигана. Тому в його репертуарі є й циганські романси, зокрема „Семиструнна”. Співає він не гірш від українського солов'я Дмитра Гнатюка! А може й краще. Кілька дівчат пере-

Поведи мене в світ, де пестливий вітрець
Розвіває тужливе зідхання,
Лопотінням крилець
У святині сердець
Промовляє молитву кохання. 8 липня 1972 р.

Твір едмонтонця Дана Мура (якого інший вірш, „Дух України”, вміщений у четвертій книзі „Північного сьайва”, ходить поза залізною заслоною від рук до рук у багатьох списках), присутні гості нагородили бурхливими оплесками. Оскільки багато аргентинських гостей хотіло більше дізнатися про славний у Канаді „Блюр”, 1190 Блюр Вулиця Вест у Торонті, я вирішив прочитати один уривок із дуже багатьох реклямних віршів, що їх залюбки друкують канадські українські часописи:

Лік туристам — тура!
Якщо в серці рана,
Йди на Блюр до „Блюра”,
Друга Маркіяна...
Там Когут усім догодить
Мудро, певно, сміло:
Літ дванадцять перевозить —
Знає мандрів діло!

Пан Леонід Філь, який щойно повернувся з відзначення 75-річчя українського поселення в Аргентині, що відбулося в Місіонесі, прочитав уривки з багатьох привітів, що наспіли з усього білого світу, в якому „Блюр” стає широко відомий.

Маркіянова мати, поздоровляючи сина й невістку, пише зі Львова: „Нехай жодна буря не буде в силі похитнути Ваш сімейний човен і жодна хмарина не затьмарить блакиті Вашого життя. Ваша мати Ева”.

Сестра Ольга, що тепер у Львові, поздоровляючи брата й братову, закінчує своє привітання віршами:

Хай ся ляє й виливає
Щастя через край!
Будьте вірні та щасливі,
Як карпатський водограй!

Наспіли привіти для молодих від православного архиєпископа Іова з Бразилії, від п. Йосифа Демчука з Чехії та (по-словацькому) від родини Корчакових у Словаччині. А киянин Михайло Головащенко, добрий знайомий п. Маркіяна, побажав молодій парі „вічної любови, міцної дружби і всіляких земних благ”.

Цікавий лист адресовано п. Тані від Маркіянової сестри Ольги, що не могла приїхати з України на це весілля: „Моя улюблена, маленька сестричко, я тут (позначено в листі, де саме — Я.С.) цьомкнула, тож цьомкни й ти...” А до брата: „Я перекинуся в муху і буду присутня, так що будь обережний, не вбивай мухи, що літатиме близько тебе”.

Інша листівка, де зображено пам'ятник Т. Шевченкові в Каневі, має на собі такий скоропис: „Благословляю Вас! Т. Шевченко”. Прийшла вона з України багатьма дорогами.

Пані Маруся, Ольжина дочка, шле дядькові Маркіянові привіт з України й бажає, щоб ніколи не вичерпувались „медові запаси здоров'я й любови”. А її чоловік додає козацьке побажання „Будьмо!”

Гарно поздоровила молодих також 95-річна пані Павлина Мурилка, яку відвідав п. Когут в Україні. Були ще привіти від Дана Мура з Едмонтону, від п. В. Рибака з Німеччини, від п. Наталі Яблонської з Торонта... На жаль, усі поздоровлення годі перелічити — було їх дуже багато.

Пан Л. Філь, що читав привіти й поздоровлення, має гарний тембр голосу, чітку вимову; сказав кілька речень також по-еспанському — для чужинецьких гостей. Недарма працює він диктором на радіостанції. Під час весілля оркестра грала віденські мелодії, потому почалися й танці, що тривали до ранку.

Коли повертався я з весілля до свого готелю поряд, наді мною ще сяяв у небі Південний Хрест Cruz del sur (по-аргентинському), Cruzeiro do sul (по-бразилійському). Не було нашого Чумацького Шляху, ні Волосожару, ані Великого Воза з Полярною Зіркою. Констеляція зір була зовсім інша, не така, як над північною півкулею, де все „навпаче” (Яр Рудницький). Згори віяло на мене астральною чужиною. Та я потішав себе тим, що Канадська Січ, куди пускають уже й жінок, збагачується на одну войовничу амазонку, добру українку. Слава й честь батькам і матерям, що виховують своїх дітей в українському дусі!

МЕКСИКА

По дорозі „додому”, до Канади, я ще заскакував до Ліми й мертвого міста Мачу Пічу в Перу, до Боготи й міста Мехіко. Жодної амазонки, жодного козака! Тож я, після знайомства з інками й ацтеками, постоявши на величній піраміді в честь Сонця, полюбувавшись у книгарнях, як мексиканські читачі часто купують книжки, забрів наступного дня на концерт... Ленінградського „мюзік-голу”, що саме забивавпамороки мексиканцям. Аж там я зустрів амазонок і козаків, але яких? Я дивувався, чуючи рідну мову з уст кількох виконавців ансамблю. Співак Валентин Баглаєнко, якого чарівний голос полонив мене ще раніше піснею „Летять, ніби чайки”, говорив зі мною поправною українською мовою. До речі, він додав, що вважає себе за цигана. Тому в його репертуарі є й циганські романси, зокрема „Семиструнна”. Співає він не гірш від українського солов'я Дмитра Гнатюка! А може й краще. Кілька дівчат пере-

кинулися зі мною також українським словом і дуже цікавим поглядом. Я навіть випростав груди — либонь, дівчата ще поглядають.

Але радощі мої тривали не довго. На естраді всі вони виводили російською мовою про „маю Расію“, танцювали імперсько-гусарські танці — як за царя Миколи Радянського Союзу, спілки „республік свободних“, тут не існувало — „бесновалась Россия“! Мимоволі спали на думку історичні паралелі. Як за Григорія Сковороди набирали до Петербургу голоси з України, так тепер женуть туди, мов худобу, до Ленінграду, не лише українських співаків, а й танцюристів. Укладають їм в уста „Лечу над Расіей маей“... Український гопак стає „трепаком“... Ну як тут не згадати нарікання Івана Козловського, як не зацитувати Довженкову скаргу — „Хто мене розлучив з Україною?“ Та й один із виконавців ансамблю сказав мені приблизно таке: „Я вже сім років у Ленінграді — на Україну повертатись ні з я“. Останнє слово прозвучало в його устах не то з жалем, не то з навмисним сарказмом, як мені здалося, не випадково в різновиді мовного суржику. Подумавши, він додав: „А рідну мову ми зберігаємо, здається, краще, ніж ви в Канаді, де я також бував“. Я був гордий за цього молодика, не знаючи й не питаючи його імені та прізвища.

Канадський чорнозем і бразилійсько-аргентинський червонозем... Копашаться на них осередки наших людей, діють козаки й амазонки. Добре, якщо еднаються, свій із своїм одружуються. Тоді козацькому роду не буде переводу. І нехай туристичне бюро „Блур“, 1190 Блур Вулиця Вест у Торонті, возить нас на південь частіше, бо й там, під Південним Хрестом, як у нас під Північним Сяйвом, живе живуше життя українське — з козаками й амазонками!

Вересень, 1972 р. (з пізнішими додатками).

